

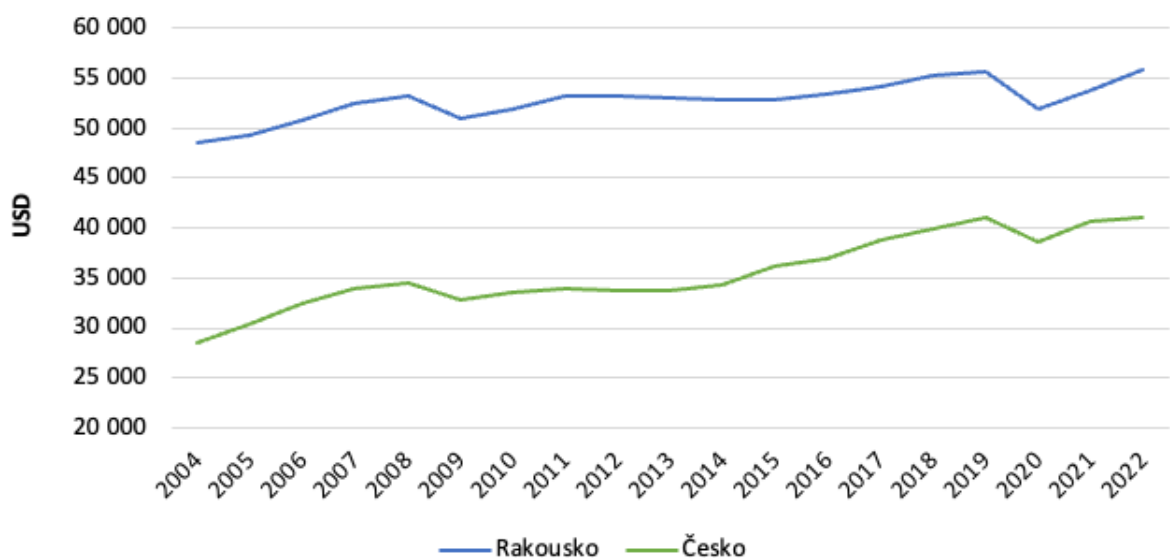
Co ČR jednotný evropský trh dal, a co naopak vzal?

Česká republika letos 1. května slavila významné výročí. Přesně před dvaceti lety jsme v tento den vstoupili do Evropské unie, a tím se stali součástí jednotného evropského trhu. Vedle politických důsledků měl přitom vstup do EU i zásadní ekonomické dopady. Právě těmi se budeme nyní zabývat.

Centrum ekonomických a tržních analýz (CETA) společně s think-tanky z šesti dalších evropských zemí zkoumalo fenomén jednotného evropského trhu se zaměřením na hodnocení výsledků ekonomické integrace ČR do EU a její budoucí vývoj. Tento článek přináší shrnutí klíčových závěrů jejich [studie](#).

Ekonomické konvergence ČR k zemím EU

Za dobu členství ČR v EU u nás vzrostl HDP na hlavu (tj. ukazatel ekonomické výkonnosti zemí) o 46 %. Tímto výsledkem jsme tak předčili některé státy, které se členy jednotného vnitřního trhu staly dříve než my, jmenovitě Španělsko, Portugalsko či Řecko.



Vývoj HDP na hlavu v ČR a Rakousku v letech 2004–2022. Zdroj: [Centrum ekonomických a tržních analýz \(CETA\)](#). Pozn.: vyjádřeno v amerických dolarech (USD); původ dat – [World Bank \(2024\)](#).

Zatímco bylo HDP ČR na hlavu v paritě kupní síly v roce 2004 na úrovni 59 % toho rakouského, do roku 2010 se vyšplhalo až na 65 %. Ekonomická konvergence ČR k vyspělým zemím EU však bohužel v posledních několika letech ztlačuje. Český HDP na hlavu v paritě kupní síly od roku 2017 poněkud stagnuje mezi 72–73 % HDP Rakouska. Doplňme, že když ČR vstupovala do EU, vyhlídky reálné ekonomické konvergence byly daleko optimističtější.

Dle hlavního analytika CETA [Michaela Fanty](#) České republice jednotný evropský trh nepochybně pomohl. Dodává však, že by nám mohl pomoci ještě více. A to proto, že zatímco v prvních letech po vstupu do EU doháněla česká ekonomika tu rakouskou tempem zhruba o jeden procentní bod ročně, od roku 2017 se naše konvergence v zásadě zastavila (viz graf výše). Michal Fanta dokonce [tvrdí](#), že dokud něco nezměníme, Rakousko ekonomicky nedožene nikdy.

Ekonomická integrace ČR

Již od roku 2004 je ČR nepřetržitě jedním z nejvíce integrovaných států v rámci jednotného evropského trhu. A to co do poměru zahraničního obchodu s ostatními členskými zeměmi EU. Do zemí EU totiž směřuje 80 % celkového tuzemského vývozu (přičemž 33 % do Německa). A co se týče dovozu, téměř tři čtvrtiny pochází z členských zemí EU (nejvíce je přítom opět z Německa, konkrétně 28 %).

V roce 2004, kdy ČR vstoupila do EU, jsme u českých exportů byli svědky nejvyššího ročního nárůstu, když tento činil 29 %. Z [dat Eurostatu](#) přitom vyplývá, že průměrný roční nárůst exportu za období 2002–2022 odpovídal hodnotě 9,6 %. U dovozů se tomu má do určité míry analogicky, když byl v ČR roku 2004 zaznamenán nárůst importů ve výši 23 %.

Export do zemí Evropské unie vzrostl díky našemu členství v EU opravdu výrazně. Zatímco v roce 2002 činil 22 miliard eur, o dvacet let později v roce 2022 dosáhl hodnoty 188 miliard eur, přičemž přímé zahraniční investice se od našeho vstupu do EU zvýšily na čtyřnásobek. Tato expanze z velké části stojí za pozitivním ekonomickým vývojem naší země.

Výhody a úskalí jednotného evropského trhu

Na začátek deklaruje, že fungování jednotného evropského trhu lze považovat za velký úspěch. Je však zapotřebí zmínit i nepřehlédnutelné problémy, které členství v něm představuje. Abychom byli konkrétnější, ústředním problémem je zavádění toho, čehož odstraňování bylo původně jednou ze stěžejních myšlenek jednotného trhu – všemožných obchodních bariér a omezení.

Ukazuje se, že bonmot o tom, kterak „USA inovují, Čína kopíruje a EU reguluje“, je poměrně trefný. Z [dat OECD](#) totiž plyne, že mezi lety 2014 a 2022 restriktce v mezinárodním obchodě v EU neklesaly, nýbrž rostly. A právě v regionu střední a východní Evropy rostl počet opatření omezujících rozmach mezinárodního obchodu rychleji než v zemích západní Evropy. Přísnější regulační pravidla se prolínají celou řadou odvětví, což signalizuje potřebu zvážit jejich dopady na konkurenceschopnost jednotlivých zemí.

Ačkoli se ekonomové často v mnohém neshodují a vedou mezi sebou ostré spory v některých hospodářsko-politických otázkách, jsou oblasti, kde mají zcela jasno. Jednou z nich je prospěšnost otevřenosti mezinárodnímu obchodu. Na této tezi se opravdu [shoduje](#) drtivá většina akademických ekonomů. Přesto však není tento konsenzus příliš reflektován politickými elitami. Výkonný ředitel CETA a člen Národní ekonomické rady vlády (NERV) Aleš Rod dokonce poněkud satiricky [konstatuje](#), že „v Evropské unii zatím nemáme ani jednotný trh, ale ani ten samotný trh“.

Kam dál? Aneb hospodářsko-politická doporučení

Analýza CETA nabízí mnoho návrhů na zlepšení fungování jednotného evropského trhu, jež by pomohly podpořit evropský hospodářský růst, z čehož by měla ČR významný prospěch. Ty [nejpodstatnější](#) nyní nastíníme.

Klíčové je celkové omezení množství regulačních norem. Nasadě je alespoň princip „1 in, 1 out“, tedy zásada, podle níž by vždy, když se schválí nová regulace, měla být přinejmenším

jedna jiná zrušena. Celkově by tak množství regulací stagnovalo, což lze sice považovat pouze za parciální úspěch, avšak pořád za zlepšení oproti současnému stavu a očekávanému nadcházejícímu vývoji.

Dále by bylo vhodné liberalizovat předpisy, jejichž dopady představují největší náklady pro evropský trh. To platí také ve „světě digitálním“, kde, částečně i kvůli příliš svazujícím regulacím, není EU zdaleka schopna konkurovat USA nebo Číně.

EU by se tak měla vyhýbat zavádění dalších redundantních regulací snižujících atraktivitu zemí Evropské unie (nejen) pro zahraniční investice pro rozvoj digitálních společností a inovací. Nabízí se například nebránit využití a rozvoji různých systémů umělé inteligence za účelem podpory konkurenceschopnosti tohoto odvětví na světovém trhu. Jak [vysvětluje](#) jeden z největších myslitelů minulého století F. A. Hayek: *„Konzervatismus nedokáže změnit fakt, že myšlenky, které mění naši civilizaci, nerespektují žádné hranice. Ale odmítání seznámit se s novými myšlenkami pouze připravuje člověka o možnost efektivního protiúderu, je-li ho zapotřebí.“*

Jako neméně důležitá se jeví potřeba racionalizace ekologické politiky EU. Třebaže změna klimatu a další ekologické hrozby jsou skutečností a je nezbytné hledat účinné způsoby ochrany naší planety, měl by být vyhledáván rozumný kompromis mezi rychlostí ekologické transformace a náklady s ní spojenými.